

Ilmakuulus bass Ain Anger: lööge kohe kopp maasse ja tehke Estonia juurdeehitus valmis. Kaua võib oodata?!

„Mul on kogu aeg puhkus. Võin laulda Metropolitanil laval Greminit (Gremini aaria Tšaikovski ooperis „Jevgeni Onegin“ – toim) ja ma puhkan. Ma tõesti naudin laulmist. Mul on seal hea seltskond, mul on suurepärase orkester. Mul on, mida anda. Võib-olla kõlab see ülbelt, aga arvan, et laulmist tulebki nautida ja olla selles pigem vaba, mitte pinges ja täielikult kinnisilmi end muust maailmast välja lõigata,“ sõnab bassilaulja Ain Anger, kes pole kuulus mitte ainult Maarjamaal, vaid ka mujal maailmas. Ning kel siiani ainsa eestlasena ette näidata Austrias ja Saksamaal ooperilauljatele antav kõrgeim tunnustus, kammerlaulja tiitel.

Bassilaulja Ain Anger on kui tabamata ime. Ta valib väga, kellega ja millistel teemadel räägib, vähemalt meedia osas. Et kodus Estonia rahvusooperis on sel sügisel tulemas mitmeid ülesastumisi nii ooperiteatri kui kontserdi poolel, leiab staar enne „Võlulöödi“ etendust veidi aega, et teatrimaja kõrval asuvas ooperikohvikus senisele 30 aasta pikkusele lavakarjäärile tagasi vaadata. Ning rääkida ooperimaailma intriigidest, tervisest ning puhkamise olulisusest.

„Mul on kogu aeg puhkus. Võin laulda Metropolitanil laval Greminit (Gremini aaria Tšaikovski ooperis „Jevgeni Onegin“ – toim) ja ma puhkan. Ma tõesti naudin laulmist,“ sõnab Ain Anger elegantselt, võttes koha sisse ooperikohviku väliterrassi diivanil. Ta on tellinud endale suupisted ning teed meega. Sarastro rollini „Võlulöödis“ on aega natuke üle nelja tunni. „Üldiselt on mul reegel, et enne etendust peab olema söömisega vahet neli tundi. Praegu ju veel võib. Mulle tohutult meeldib süüa ja seejuures võin uhkusega tõdeda, et kui hiljuti kaalul käisin, olin kolm kilo alla võtnud,“ nendib Anger muigega. Ta jälgib ümber laua ja meekausikese lendavaid herilasi ning ühtäkki võtab ühe neist näppude vahele ja tõstab nii muuseas eemale. Vakatan: kas laulja ei kardaks nõelata saada? Eriti enne õhtust etendust. „Mul on väga paks ja tuim sõrmeots. Veel hullem oleks, kui see herilane mulle särge vahele lendaks ning siis mind nõelaks. Või siis pistaksin ta kogemata suhu. Parem aitan nad siit eemale.“ Kas teadsite, et teil on tööjuubel? Sest just 1993. aastal alustasite lauljana Rahvusooperis Estonia. Niisiis 30 aastat.

ohtuleht.ee

Rahvusooper Estonia
Estonia teater
Teater

Kas tõesti nii vähe? Arvasin, et see juubel on juba peetud. Olete kindel? Kontrollige Vikipeediast järele. Seal on kirjas ilmselt solistina. Aga kooris hakkasin laulma veel varem. Mäletan esimest etendust, see oli „Boriss Godunovi“ vana ja traditsiooniline versioon. Ma laulsin siis kooris. Sellega oli kentsakas lugu: kõik oli nii pime ja kui ma siis lavale läksin ning laulma hakkasin, tajusin, et olin kokku sattunud tenoritega, kes laulsid teises registris. Mul olid tol korral mingid kaltsakad riided ning tenorid olid bojaarid. Selline veidi rabe algus mu lavateel alguses. Üsna alguses oli selge, et koori ma ei sobi, kuna mul oli nii vali hääl. Olin pigem solisti materjal.

Algusaegadest on mul veel selline mälestus, et kui Ago-Endrik Kerge lavastas „Can-Cani“, jäin lava kõrval vales kohas seistes ette Voldemar Kuslapile, kes lavalt ähkides-puhkides maha tulles peaaegu minuga kokku põrkas. Mäletan, et Kerge vabandas mu eest, et ärgu suur staar pahandagu, kuna ma olen nii noor ja loll, kel pole veel kogemust. Aga nii kui Eri Klas oli kuulnud minu ettelaulmist, ütles, et see poiss laulab ju kui kulda ja tal on suur tulevik. Ülejäänud on ajalugu.

Kui palju saate laval draamanäitlejana mängida? Kui palju bassil sellist võimalust on?

„Don Giovanni“ on mänguline, „Sevilla habemeajajas“ Bartolo roll, „Faustis“ Mefisto. Ka Wagneri „Jumalate hukk“ on põnev. Seal esitan paha, vaoshoitud karakterit, mida viie tunni jooksul juhtida on meeletult huvitav ja psühholoogiline väljakutse. Verdi [ooperites] on pikad ansamblid, kus toetad kaks jalga maha ja laulad ära. Aga teksti edasiandmine on kahtlemata mängimine, just selles osas, millise värviga seda edasi annad. Nii et kindlasti üritan igas ooperis mängida nii palju kui võimalik.

Kui veel näitlemisest rääkida, siis tegelikult olete väga sarnane ühe maailmakuulsa seriaali näitlejaga – teie käest on tema pähe tulnud ka autogrammi küsima.

Nii see on, et mind on väga mitmel korral peetud Hugh Laurie'ks ehk Dr. House'iks. Eriti Ameerikas, kus on tulnud ka autogrammi küsima. Nüüd olen juba selle võrdlusega harjunud, aga esimestel kordadel arvasin ikka, et tuntakse ära mind kui Ain Angerit. Välismaal jäävad inimesed väga tihti tänaval järele vaatama ja ütlevad tere. Ju siis on sarnasus tõesti nii suur.

(Martin Ahven)

Aga ka bass Ain Angeril on palju fänne. Teil on ju aastakümnete jooksul kujunenud suisa austajate grupid, kes käivad teid

maailmalavadel vaatamas.

See on väga sümpaatne, et lausa terved sõpruskonnad ja ooperifännide grupid käivad mulle kaasa elamas. Tõsi, ma ei pea seda niivõrd enda võiduks kui oluliseks ooperivõiduks, et järjest rohkem käiakse ja avastatakse, mida maailma ooperimajades pakutakse. See on enese arendamisel oluline. Kui mina saan olla huvi tekitamisel päästik, siis mis saab veel paremat olla! Millises keeles on libreto edasiandmine teile kõige südamelähedasem?

Lähedaseim suhe ja ka suurim vastutus on ikka eesti keelega. Kuna vene keel on mul ka väga hästi suus, olen vene lauljatelt saanud tunnustust, et ma nii süvitsi rolli lähen ja teksti mõistan. Muidugi on südamelähedane ka saksa keel, kuna olen ju kaua saksakeelses keskkonnas elanud. Aga ma ei tee hinnaalandust üheski keeles ning viin end alati rolliga detailideni kurssi, vaadates eelnevalt ooperit kasvõi mitukümmend korda, et seda mõista.

Olete teinud üle 40 rolli. Kas mõni suurroll on veel laulmata? Gurnemanzi roll Wagneri „Parsifalis“ on veel tegemata. Muu bassilauljate suurem repertuaar on läbi käidud. Aga see ei tähenda, et need läbitud rollid enam pinget ei pakuks. Vastupidi, olles ise vanem ja elukogenum, kehastan kindlasti ka rolle teistmoodi kui varem. Olgu selleks kuningas, valitseja, mõrtsukas – tahan võtta kaasa kõik hea, mis tehtud, aga ka uus kokkumäng on põnev. Ükski roll ei ole ära tehtud, sest igas etenduses on ka ansambli kooslus erinev või lavastaja leiab uue idee. See võib olla sama ooper, aga luuakse uus kontekst ja teine sisu ning mõte. See protsess on kindlasti põnev ja samas on oluline ise areneda.

Millised ooperimajade lavad on veel vallutamata? Metropolitan Opera on nüüd juba linnukesega kirjas.

Traditsioonilistest majadest Moskva Suur Teater, aga tegelikult on kogu maailm muutumises ning uusi ja uhkeid ooperimaju ehitatakse pidevalt juurde. Abu Dhabis ehitati terve kontserdisaal ja keskus. Ma pole seal käinud ega tea, kas see on hea. Hiinas on tekkinud suur klassikalise muusika huvi ja ehitatakse suuri maju. Olen saanud esinemiskutse ka Hongkongi ning loodan, et see saab teoks. Muidugi mängib rolli ka publik ise.

Ooperimajadest rääkides – kui suur on teie pettumus, et Estonia juurdeehitus pole ikka veel alanud?

Olen ju selle eest pikalt võidelnud. Mul on tekkinud suisa nõutus,

et kas ei saada tõesti aru, et see on eesti kultuuri üks olulisi osasid, mida näidata. See uus maja annaks kvaliteedile väga palju juurde ja ka publiku elamus oleks midagi muud. Kahjuks on sõna võtnud need, kes ise ei käigi ooperis, aga ometi julgevad kaasa rääkida. Küll on poleemikaks selle juurdeehituse välimus – aga sisu on tähtis, et meie publik saaks parema elamuse ja artistid parema võimaluse laulda või tantsida. Minu sõnum neile, kes pole ooperis käinud, on: ärge palun sel teemal sõna võtke. Kuulake neid, kes asjast midagi teavad.

Loomulikult on selle järele suur vajadus. Teistesse ooperimajadesse tullakse ju üle maailma, sest tase on rahvusvaheliselt tuntud. Aidake seda maja ka uuele tasemele viia. Ja milleks on vaja uut maja ehitada?! Siinne juurdeehitus oleks kolm korda odavam kui uus. Eesti rahva rahakott pole nii paks, et jätta ilus vana maja niisama vedelema. Lööme kopa maasse ja teeme selle ära – väga hästi ning ruttu! Mida me ootame?

(Martin Ahven)

Ooperimajades on ikka intriige. Kuivõrd olete neist pääsenud? Me oleme kõik isiksused. Kindlasti peab kogu masinavärk ning süsteem hakkama toimima esimesest päevast, et lavastus või projekt õnnestuks. Mina lähtun sellest, et on olemas tööeeskiri ja igaühel on oma kindel roll – lavastaja lavastab, dirigent dirigeerib, kontsertmeister viib lauljaid edasi, mina kui solist laulan. Kui kõik teavad oma kohta ja ülesannet ning täidavad seda parimal võimalikul moel, siis tulebki midagi väga head. Muidugi on ka minu karjääris olnud hetki, kui olen rolle üles öelnud. Metropolitanis omal ajal kolmel korral, sest need ei kõnetanud mind ja olid nii marginaalsed, mis poleks minu häält kuidagi suutnud esile tuua. Kas olen midagi intriigide pärast ära jätnud? On ka seda juhtunud. Aga vähe. Küll olen palju kõrvalt näinud, kuidas dirigent on lauljaid välja lülitanud. Ja selleks on neil kindlad võtted.

Seda on vist päris vastik kõrvalt vaadata?

Absoluutselt. Samas võin siinkohal kinnitada, et mida parem maja, seda vähem seda juhtub. Väärrikad majad ei saa endale selliseid intriige lubada, pealegi on seal põhjalikud teadmised sellest, keda esinema kutsutakse – et isegi, kui need negatiivsed otsused tehakse, peavad need olema väga põhjendatud. Aga La Scalas on tõesti nii karm, et kui dirigendile ei peaks laulja meeldima, lastakse ta päevapealt lahti, ilma et keegi peaks

solistile midagi põhjendama. Kusjuures, see on ka lepingus väikselt kirjas.

Olete teinud koostööd terve rea maailmakuulsate dirigentidega.

Kas mõni neist kogemustest on osutunud keeruliseks?

Kui lendan ringi, pean ette valmistama järgmisi oopereid ja vedama kaasa klaviire. Noodipakk võib kaaluda koguni kaheksa kilo. Ka ooperite noodikogumikud on reeglina väga rasked. Hiljuti esinesin La Scalas ja mõtlesin, et asendan noodid iPadiga – hulga kergem ja kompaktsem. Siis juhatas seal

Mahlerit Riccardo Chailly. Ühel hetkel pöördus ta minu poole ja küsis: „Kas sa laulad kompuutrist?“ Ta katkestas proovi ja palus mulle kohe ühe noodi tuua. Proovi vaheajal kirjutasin ruttu märkmed iPadist ümber pabernootidele. Tal oli tegelikult õigus, sest see sai hiljem ka telepildis üles võetud ja siis oli muidugi hea, kui kõigil olid noodid samamoodi paberil. Seda klassikalist ja konservatiivset suhtumist peegeldus sealt küll.

Kas mõni dirigent või solist on oma positsioonis ja kuulsuses ka ära tõusnud?

Ikka on staare, kes teavad oma väärtust ning esitavad ka vastavaid nõudmisi. Neid on ka noorte tulijate seas. Ise ma niimoodi ei käitu – mis see mulle annaks? See tekitaks üksnes tarbetut virvendust.

2020. aastal pälvisite esimese eestlasena Austrias ja Saksamaal ooperilauljatele antava kõrgeima tunnustuse, kammerlaulja tiitli.

Kas see on avanud täiendavaid uksi või on see pigem tunnustus tehtule?

Loomulikult oli see hea tunnustus, et sain ühele reale suurkujudega, kes kõik on ajalukku läinud ning kelle näod on näiteks Staatsoperi (Viini Riigiooper – toim) seinale. See on mulle tõepoolest väga oluline. Aga antud tiitli ning sellega kaasneva au peab ikka aastakümnetepikkuse tööga välja teenima.

Saan aru, et pandeemia tõttu jäi palju projekte katki. Kas neist on midagi tagantjärele realiseerunud?

Kusjuures, ei ole. See pole tegelikkuses ka väga võimalik, sest seal, kus plaanitakse ärajäänud etendust järele teha, on juba uued projektid ees. Sellest on muidugi kahju, aga küll see taastub. Kunagi tuuakse need projektid ehk ka lavale.

Praegu olete vabakutseline, aga kui teil olid püsivad lepingud suurte ooperimajadega, siis millised olid käsud ja keelud, mis nendega kaasnesid?

Peamiselt on külalisesinejate jaoks tüüplepingud. Keegi ei hakka ju sinu jaoks uut lepingut looma. Viinis lauldes oli küll nii, et ma ei tohtinud tegeleda ekstreemspordiga. Sinna alla kuulusid sukeldumine ja mäesuusatamine. Või kui oli vaba päev, siis ei tohtinud sõita kaugemale kui 50 kilomeetrit, sest äkki keegi vajab asendamist. Viini Riigiooperis oli näiteks nii, et kui tõesti äkitselt juhtus, et solist ei saanud laulma tulla, tehti kavas kiire muudatus ja pandi varuplaanina „La Bohème“, sest selle jaoks oli alati lauljaid võtta. Selline juhus, et terve etendus muudetakse kavas ära, on paar korda paarikümne aasta jooksul. Kellele sobis, vaatas seda, kellele ei sobinud, sai raha tagasi. Ameerikas tuleb aga sponsoritega suhelda. Pean nendega lõunale minema, veini jooma. Aga ei saa ka öelda, et see just ebameeldiv kohustus on. (Muigab.)

Kui palju on karjääri jooksul juhtunud, et põhiinstrument ehk hääl veab alt?

Kui alles õppisin, oli tõesti periood, kus kaotasin vale tehnika tõttu hääle. Eks alati on süütunne, et sa ei tohi haigeks jääda. Samas ei ole ma kunagi haigena esinenud, vaid olen juba siis, kui külmetus või muu haigus on end alles sisse sättimas, palunud, et mulle asendaja leitaks. Tean, et on lauljaid, kes on sellise hoiakuga oma hääle ära rikkunud, sest on üritanud haigena häälest maksimumi välja pigistada. Aga tegelikult võid enda karjäärile hoopis kriipsu peale tõmmata. Sest juhtkond näeb seda, publik tajub seda. Jutud, et see solist andis väga halva etenduse ja tal on peagi kriips peal, lähevad ooperimajade vahel kohe liikvele. Aga hoidma peab end ikka – me tassime ju oma häält kaasas. Nagu pianistid on suvelgi vahel labakinnastes. Mäletan, et kord kutsusin ühte viuldajat uisutama ning ta keeldus kategooriliselt, sest ta kujutas vaimusilmas ette, kuidas kukub ja keegi sõidab oma uisuga ta sõrmedest üle. Alateadlik hirm on ikka.

(Martin Ahven)

Kas teil on ka enne etendusi rituaale?

Ei ole, mis sa ikka nii väga teed. Üritan teha nii, et söön kõige hiljem neli tundi enne etendust. Muidugi on oluline, et enne lavale minekut oleks nii lavapartnerite kui dirigendiga hea kontakt, et mitte etenduse käigus või selle lõpus kummardamise ajal avastada, et oi, teie ka siin. See tunnetus, millise kooslusega õhtul laval oled, võiks juba varem olla.

Aga kaua läheb, et rollist välja tulla?

Oleneb rollist, aga võtab ikka aega. Näiteks Wagneri etenduste vahel on tavaliselt kaks päeva, et isegi, kui sa ei saa kohe pärast etendust rahulikult uinuda, puhkad järgmisel päeval välja. Aga kui oled külalisesineja, keskendud pigem ühele rollile või teosele, sest siis ei pea end mitme lavastuse vahel ribadeks tõmbama. Pigem tapab lauljat see, kui ta teeb täna Mozartit, homme Wagnerit ja ülehomme operetti. See on häälele äärmiselt kurnav. Häälel ei pea vastu ning kulub ära. Selles mõttes on hea olla vabakutseline, sest saab keskenduda ühele asjale korraga. Kuidas teil üldse võhmaga lood on? Wagneri etendused on ju mammutteosed ja teid on nimetatud üheks parimaks Wagneri lauljaks.

Wagner oli ka selles osas väga intelligentne inimene, et kui ta kirjutas lõigu, mis vajab ülisuurt pingutust, siis sellele järgnes pikem paus, et saaks taastuda. Selliseid ebainimlikke rolle, nagu Tristani roll [Wagneri ooperis „Tristan ja Isolde“], bassil otseselt ei ole. Kuid iga asi vajab muidugi harjutamist ja kõigega saab hakkama.

Kuidas on aga lood kehalise vormiga? Kui saite 50, ütlesite intervjuus, et tunnete end väga noorena. Kas kolme aastaga on midagi muutunud?

Kusjuures, hiljaaegu käisin kaalul ja sain teada, et olen kolm kilo alla võtnud. Rõõmustasin, sest mulle tõesti meeldib süüa. Aga peab olema ka piisavalt liikumist ja füüsilist aktiivsust, et seda kirge tasakaalustada. Eriti tajusin, kui oluline on enda liikuma saamine, pärast koroonapõdemist.

Põdesite raskelt.

Jah, olin ikka väga viletsas seisus ja ei jaksanud käiagi. Sain haiguse koduseinte vahel seljatatud ega pidanud haiglasse minema. Muidu vaevas mind pikalt-pikalt meeletu väsimus ja pidev tukkumine või magamine. Kuid siis hakkasin vaikselt jooksuma, sest pidin oma pulsi paar-kolm korda nädalas kuidagi üles saama. Tegelikult on mul sellest põdemisest teatud tüsistused tänini. Näiteks varem ei olnud nii, et oleksin autosõidu ajal tahtnud tukastada, aga pärast põdemist tekkis küll väsimushetki. See oli väga hirmutav ja muidugi ka ohtlik. Nüüd olen õppinud lausa spetsiaalseid hingamisharjutusi tegema, et ärkvel püsida, aga väsimushetki tuleb ikka ette. Nii et katsun liikuda, ujuda, vahel ka joosta, kui on võhma. Pikemalt välismaal olles valin suurlinnas külaliskorteri nii, et see oleks ooperi- või teatrimajast vähemalt poole tunni jalutustee kaugusel, et siis

teekonda jalgsi läbida. Võin kihla vedada, et tean Pariisis kohti, mida olen oma pikkadel jalutus- või jooksuringidel avastanud, aga mida ei tea ükski tavaturist või pariislane. Proovin alati võtta korteri Pariisi eri linnaosades.

Milline on teie jaoks täisväärtuslik puhkus?

Mul on kogu aeg puhkus. Võin laulda Metropolitanil laval Greminit, jalg üle põlve, ja ma puhkan. Ma tõesti naudin laulmist. Mul on seal hea seltskond, mul on suurepärane orkester. Mul on, mida anda. Võib-olla kõlab see ülbelt, aga arvan, et laulmist tulebki nautida ja olla selles pigem vaba, mitte pinges ja täielikult kinnisilmi end muust maailmast välja lõigata. See pole nii ainult suurtel maailmalavadel, mulle väga meeldib anda kontserte ka väikestes Eestimaa kohtades. Näiteks sel suvel oli Haanjas kontsert, kus tulid esitusele lihtsad eestikeelsed lood. Pärast läksin sauna ja ujuma ning mõtlesin, et mis see nüüd siis oli – töö või puhkus. Ikka pigem üks ilus puhkus. Kusjuures, kuna kontserdid on intiimsemas õhustikus, on ka kontakt publikuga lähedasem kui suurtes ooperisaalides. Aplausi volüüm on suurel etendusel muidugi teine, aga ka väiksemad ülesastumised näitavad, milliseid värve su hääles on ja mida sa saad eri žanrites pakkuda.

Kus on kõige asjatundlikum publik?

Asjatundlik publik on muidugi Viinis. See tuleneb sellest, et paljud on selles muusikapealinnas ka ise muusikaalase hariduse saanud – nad mängivad mingit instrumenti, nad tunnevad nooti, on saanud kooliharidusega baasaluse ja saavad aru igast fraasist, mida viiuldaja teeb. Eestlane pigem otsib ikka vigu. Ka mulle on öeldud, et kuulasin sind ja sul oli üks noot vale. Ma siis vastasin, et kallid inimene, tegelikult oli neid valesid noote kuus, miks sa neid ei märganud. Ja miks sa head ei märganud, vaid ikka halba? Kas kontserdile tullakse siis elamust saada või vigu otsima? Eksida on normaalne ja see käib asja juurde.

Viimasel ajal olete vist üsna palju Eestis olnud. Millised projektid tänava Eesti Kontserdi ja Estonia ooperimajaga ees ootavad?

Olen vabakutseline, seega iseenda ja oma aja peremees.

Kodumaal olla meeldib mulle üha rohkem ja suvel olin tõesti peamiselt Eestis. Mis puudutab siin ette võetavaid projekte, siis neid on nii kontserdi kui ooperi poolel. Meil on pianist Mihkel Polliga tulemas üks suurem projekt, mis, tõsi küll, saab teoks järgmise aasta märtsis. Kuid sel sügystalvel on samuti võimalik mind siinsetel lavadel näha. Muidugi, ega kõik rollid pole eriliselt

suured väljakutsed. Kasvõi Mozarti „Võluföödi“ Sarastro roll. See on tegelikult kaks aariat ja tertsett. Sarastro tuleb lavale, ajab end puhevile, käib seal ringi nagu paras kukk ning räägib teistele, kuidas elama peab. Sellist rolli, mis oleks mänguline või mis mind väga huvitaks, praegu Estonias tegelikult ei olegi. Aga et kontakt täiesti ära ei kaoks, sobib ju „Võluföödi“ ka.

Eesti Kontserdiga tuleb aga 8. septembril Mahleri kaheksas sümfoonia Neeme Järvi dirigeerimisel. See õhtu on juba välja müüdud. See on ka tuntud kui „Tuhande sümfoonia“ – Estonia kontserdilavale nii palju inimesi muidugi ei mahu, sest siis ei jaguks enam ruumi publikule. Aga kahtlemata on see väga monumentaalne teos. Kontsert võetakse ka linti, mis on kindlasti väga oluline pärand ka meie kultuuriloos.

Siis on veel tulemas Rossini „Mängime Sevilla habemeajajat“, mis on nii-öelda lühivorm ja sobib kogupereoperina ka põhikoolis käijatele, sest see on neile arusaadav ja ka hariv. Need etendused on septembri lõpus ja oktoobri alguses üle Eesti. Selle lavastaja on Kaili Viidas ning mina olen „Operiga sõbraks“ mittetulundusühingu kunstiline juht, mille eesmärgiks on ka just noori kuulajaid harida ja neile operimuusikat tutvustada. See tuleb põnev, kompaktne ja humoorikas. Soovitan soojalt kuulama tulla.

Ain, meie intervjuu on lõpusirgel. Sooviksin lõpetuseks teada, mis teeb teid praegu õnnelikuks?

Eestimaa õhk. Iga kord, kui jõuan Eestisse tagasi, astun lennukist välja ja tõmban esimese sõõmu värsket õhku kopsudesse. Siis mõtlen, mida ma seal suurlinnas üldse kuu aega hingasin ning kuidas seal ellu jäin. Eestimaa on kindlasti see, mis toetab ja toidab, ning need juured siin annavad mulle jõudu.